

**Издөнүүчү Бекболотов Акынбек Улашбековичтин 10.01.09 – фольклористика
адистиги боюнча кандидаттык минимумдун кошумча программасы**

Кошумча программанын мазмуну

Программада дүйнөлүк жана улуттук фольклор таануу илиминин негизги маселелери: элдик оозеки чыгармалардын түрлөрү жана жанрлары – поэтикалык системанын жалпылыктары, көркөм функциясын жана аткарылуу мүнөзүн жетекке алуу менен түрлөргө, жанрларга бөлүнүштүрүүнүн принциптери негизги таяныч катары алынат. Изденүүчүнүн темасына, изилдөө багытына ылайык дүйнөлүк жана кыргыз элинин тарыхый турмушту, элдин социалдык-маданий абалын, карым-катнаш, үрп-адат жана келечекте күткөн тилек-максаттарын чагылдырган эпикалык мурастарынын бөтөнчө тарыхый шартта жарала турганын (генезисин) талдоо жана идеялык-тематикалык бөлүнүштөрүн, композициялык түзүлүшүн, салттуу, мотивдик, поэтикалык структурасын анализдөө багытындагы маселелер камтылат. Ошондой эле эпикалык мурастарда кыргыздардын көөнө мифтик түшүнүктөрү, каада-салты, ишеним-жөрөлгөлөрү, тарыхы маданияты чагылдырылгандыктан эпостун тулкусундагы этнографиялык, тарыхый-маданий, тилдик, философиялык түшүнүктөрдүн, элдик оозеки чыгармалардын жанрларынын интертекстуалдык маанисин ачуу, айтуучулук чеберчилик, анын жекелик жана салттуулук өзгөчөлүктөрү, эпостогу генеологиялык циклизация кошо камтылат.

10.01.09 – фольклористика адистиги боюнча кандидаттык экзаменде оозеки көркөм чыгармачылыктын өзгөчөлүктөрү, эпикалык чыгармалардагы вариант жана вариация түшүнүктөрү, кыргыз элинин эпикалык мурастарын, оозеки чыгармачылыгын жыйноо, жарыялоо жана изилдөө тарыхы, лирикалык жанр, эпикалык жанр, дидактикалык жанрдын өзгөчөлүктөрү жана башка маселелер кирет.

Сунуш кылынган адабияттар:

Көркөм тексттер:

1. Ашыктык ырлары. (Кырг. ССР ИА. Тил жана адабият институту. (Түзгөн А.Токомбаева, Ж.Мукамбаев) – Ф.:Кыргызстан, 1988.
2. Алмазбеков К. Эненин арманы. – Бишкек, 1992.
3. Айтыштар. 1- 2 том. – Фрунзе, 1972.
4. Балдарга арналган элдик оозеки чыгармалардын үлгүлөрү. – Фрунзе, 1972.
5. Жаныш-Байыш. Курманбек. К.Акиевдин айтуусунда. Фрунзе: Кыргызстан, 1970.
6. Жаныш-Байыш, К.Акиев. – Фрунзе: Адабият, 1991.
7. Жаныш-Байыш. «Эл адабияты» сериясынын 4-тому. – Бишкек: Шам, 1998.
8. Жаңыл Мырза. – Фрунзе, 1957.

9. Жоодарбешим. – Фрунзе, 1971.
10. Жоодарбешим. Сейитбек. – Фрунзе, 1971.
11. Жоодарбешим. «Эл адабияты» сериясынын 3-тому, – Бишкек, 1997.
12. Кожожаш. – Фрунзе, 1956.
13. Кожожаш. Олжобай менен Кишимжан. -Фрунзе, 1974.
14. Кожожаш. «Эл адабияты» сериясынын 1-тому. -Бишкек: Шам, 1996.
15. Курманбек. Айткан: К.Акиев. – Фрунзе: Кыргызстан мамлекеттик басмасы, 1957.
16. Курманбек. Жаныш-Байыш. – Фрунзе: Кыргызстан, 1970.
17. Курманбек. Сейитбек. «Эл адабияты» сериясынын 5-тому. Бишкек, 1998.
18. Калптар. – Фрунзе, 1967.
19. Кедейкан. – Фрунзе, 1970.
20. Кыргыз эл табышмактары, жаңылмачтары, калптары. – Фрунзе, 1971.
21. Кыргыз элинин санат-насыят жана терме ырлары. – Фрунзе, 1973.
22. Кыргыз элинин сүйүү ырлары. – Фрунзе, 1974.
23. Кыргыз эл жомоктору.– Фрунзе, 1975.
24. Кыргыз эл жомоктору. – Фрунзе, 1978.
25. Кыргыз эл ырлары. – Фрунзе, 1978.
26. Кыргыз поэзиясынын антологиясы. – Фрунзе, 1980.
27. Кыргыз балдар поэзиясынын антологиясы. – Фрунзе, 1987.35
28. Кыргыз эл макал, лакаптары. – Фрунзе, 1948, 1956, 1985.
29. Кошоктор. «Эл адабияты» сериясынын 21-тому. – Бишкек: Шам, 1998.
30. Манас. 1-китеп. – Фрунзе, 1958.
31. Манас. 2-китеп. – Фрунзе, 1959.
32. Манас. (С.Орозбаковдун варианты) 1-1V китеп. – Фрунзе, 1978- 1981жж.
33. Манас. (С.Каралаевдин варианты) 1-2 китеп. 1984, 1988жж.
34. Манас. 1, 2, 3-том. – Москва, 1984, 1988, 1990.
35. Манас. (Кара сөз түрүндөгү баяндама) -Фрунзе, 1986.
36. Семетей. 3-китеп. -Фрунзе, 1959.
37. Семетей. (С.Каралаевдин варианты) 1-11 китеп. -Фрунзе, 1987, 1989ж.
38. Сейтек. 4-китеп. – Фрунзе, 1960
39. Сейтек. (С.Каралаевдин варианты). – Фрунзе, 1991.
40. Эр Төштүк. (Айтуучу С.Каралаев). Басмага даярдап, редакциялаган жана сөз башын жазган Ж.Таштемиров. – Фрунзе: Кыргызстан, 1956. -351б.
41. Эр Төштүк. (Айтуучу С.Каралаев) Басмага даярдан, жалпы редакциясын жүргүзгөн жана сөз башын жазган С.Байходжоев. – Ф.: Мектеп, 1969. -331б.
42. Эр Төштүк. Эпос. (Айтуучу С.Каралаев) – Ф.: Кыргызстан, 1981. -334 б.
43. Эр Төштүк. «Эл адабияты» сериясынын 2-тому. – Бишкек: Шам, 1996.
44. Эр Табылды. – Фрунзе, 1970, 1981.
44. «Эр Солтоной». – Фрунзе, 1959.
45. Элдик поэмалар. – Фрунзе, 1973
46. Олжобай менен Кишимжан. – Фрунзе, 1970.
47. Улуу Ата Мекендик согуш мезгилиндеги эл ырлары. – Фрунзе, 1974.

Колдонула турган адабияттар:

1. Абдылдаев Э. «Манас» эпосунун тарыхый өсүшүнүн негизги этаптары. – Фрунзе, 1966.
2. Асаналиев К. Кыргыз эпосунун жаңы доору. – Китепте: Көркөм нарк. – Фрунзе: Кыргызстан, 1988.
3. Артыкбаев К. Фолькор жана жазма адабиятыбыздын карым-катышы жөнүндө. Китепте: Артыкбаев К. Чыгармалар жана ойлор. – Фрунзе: Кыргызстан, 1974.

4. Абдыразаков А. Төкмөлүк жана көркөм чыгармачылык. – Бишкек: КМУУ, 2002.
5. Акматалиев М. Баба салты, эне адеби. – Бишкек, 1993.
6. Анаркулов Х. Кыргыз эл оюндары. – Бишкек, 1991.
7. Байжигитов К. Кыргыз мифтери, легендалары жана уламыштары. – Фрунзе: Илим, 1985.
8. Биялиев А. Улуу манасчы, феномен Сагымбай Орозбаков. – Б., 1996, 1806.
9. Борбугулов М. Фольклордук образды жана сюжетти өздөштүрүү маселеси. Китепте: Борбугулов М. Учү-кыйырсыз жол. – Фрунзе: Кыргызстан, 1968.
10. Бобулов К. Фольклор жана адабият. – Фрунзе, 1980.
11. Жайнакова А. «Семетей» эпосунун тарыхый-генеологиялык негизи. – Фрунзе, 1982.
12. Жигитов С. Жазма поэзиябыз жана фольлор. Китепте: Жигитов С. Ырлар жана жылдар. – Фрунзе: Кыргызстан, 1972.
13. Закиров С. «Кожожаш» эпосунун кээ бир маселелери. - Фрунзе, 1960.
14. Закиров С. «Эр Төштүк» эпосунун варианттары жана идеялык-көркөмдүк өзгөчөлүктөрү. – Фрунзе, 1960.
15. Закиров С., Токомбаева А. Кыргыздын элдик лирикаларынын жанрдык өзгөчөлүктөрү. – Ф.: Илим, 1964.
16. Закиров С. Кыргыз элинин макал-лакаптары. – Фрунзе, 1962.
13. Закиров С. Эл чыгармачылыгы – эл кенчи. – Фрунзе, 1989.
14. Закиров С. Кыргыз санжырасы. – Бишкек, 1996.
15. Кырбашев К. «Манас» эпосунун стили. – Фрунзе: Илим, 1987.
16. Кебекова Б. «Курманбек» эпосунун варианттары. – Фрунзе, 1961.
17. Кебекова Б. Кыргыз-казак фольклордук байланышы. – Фрунзе, 1982.
18. Кебекова Б. «Кедейкан» эпосунун идеясы жана көркөмдүк өзгөчөлүктөрү. – Фрунзе, 1964.
19. Кебекова Б. «Эр Табылды» эпосунун идеялык багыты жана көркөмдүк өзгөчөлүгү. – Фрунзе, 1963.
20. Кебекова Б. Кыргыз элинин каада-салт ырлары. – Б.: «Шам», 2001.
21. Керимжанова Б. Кыргыз поэзиясынын рифмасы. – Фрунзе, 1961.
22. Керимжанова Б. Кыргыз ыр түзүлүшүнүн кээ бир маселелери. – Фрунзе, 1964.
23. Керимжанова Б., Жумакадыров С. Кыргыз поэзиясынын көркөм сөз каражаттары. – Фрунзе, 1983.
24. Кыргызстан тарыхы. 1-2 том. – Фрунзе, 1973.
25. Кыргыз эл оозеки чыгармачылыгынын тарыхынын очерки. – Фрунзе, 1973.
26. Кыргыз совет адабиятынын тарыхынын очерки. – Фрунзе, 1960.
27. Кыргыздар. (түзгөн К.Жусупов) 1,2 китеп. – Бишкек, 1993.
28. Кубайбергенов К. Эл дастандары жана акын. – Фрунзе, 1963.
29. Күмүшалиев К. Залкар таланттар. – Фрунзе, 1973.
30. Кудайбергенов К. Кыргыз совет ырлары. – Фрунзе, 1966.
31. Мукамбаев Ж. Эл ичи — өнөр кенчи. – Фрунзе. 1982, 1990.
32. Маленов Б. Элдик оозеки чыгармаларынын кыргыз совет профессионалдык поэзиясына тийгизген таасири. – Фрунзе, 1966.
33. Мамыров М. Саякбай Каралаевдин «Манас» эпосунун идеялык-көркөмдүк өзгөчөлүгү. – Фрунзе, 1962.
34. Мамыров М. «Семетей» эпосу – «Манао трилогиясынын экинчи бөлүгү. – Фрунзе, 1963.

35. Мамытбеков З.Ч., Абдылдаев Э. «Манас» эпосун изилдөөнүн кээ бир маселелери. – Фрунзе, 1966.
36. Мусаев С. Манастаануу илиминин тарыхы. – Бишкек, 2000.
37. Рысалиев К. Макал жана лакаптардын ритмикалык түзүлүшүнө карата //Ала-Тоо, №9,1959.
38. Сарыпбеков Р. Алманбеттин образынын эволюциялык өнүгүшү. – Фрунзе, 1977.
39. Сарыпбеков Р. «Манас» эпосундагы баатырдык мотивдердин эволюциясы. – Фрунзе, 1987.
40. Суванбеков Ж. Кыргыз кенже баатырдык эпосу. – Фрунзе, 1963.
41. Суванбеков Ж. Кыргыз элинин баатырдык эпосу. – Фрунзе, 1970.
42. Сооронов О. «Манас» трилогиясындагы эпикалык окуялардын сүрөттөлүш өзгөчөлүктөрү. – Фрунзе, 1981.
43. Түлөгабылов М. Кыргыз балдар адабиятынын тарыхы. –Бишкек, 1991.
44. Танаев Т. Кыргыз эл оозеки чыгармачылыгынын жанрдык бөлүнүшү. – Ош, 1991.
45. Танаев Т. Кыргыз фольклорундагы лирикалык жанрлар. 1-китеп. – Ош,1998.
46. Тоголок Молдо. Изилдөөлөр, эскерүүлөр. – Бишкек, 1991.
47. Эркебаев А. Элдик эпостон адабий эпоско. – Ф.:Адабият, 1990.

Адистик боюнча кандидаттык минимумдун суроолору:

1. Оозеки көркөм чыгармачылыктын (фольклордун) өзгөчөлүктөрү.
2. Традициялуулук жана индивидуалдуулук касиет.
3. Элдик поэзиянын синкреттик табияты
4. Кыргыз эл оозеки чыгармачылыгын жыйноо жана изилдөө тарыхы
5. Кыргыз элинин оозеки чыгармаларынын негизги түрлөрү.
6. Кыргыз эл оозеки чыгармаларынын түрлөрүн классификациялоо маселеси.
7. Лирикалык жанрдын табиятына, мүнөздүү өзгөчөлүктөрүнө жараша майда көлөмдүү чыгармалардын кириши.
8. Эмгек ырларынын жаралыш себептери жана алардын идеялык-көркөмдүк багыттары.
9. Элдик айтымдар.
10. Каада-салт ырлары
11. Кошоктордун айтылыш өзгөчөлүктөрү
12. Турмуштук ырлар
13. Айтыш ырлары: табияты, түрлөрү
14. Арман ырлары идеялык мазмуну, айтылыш шарты жагынан өзүнчө өзгөчөлүккө ээ болушу
15. Санат-насыят, терме ырлары адамдардын жекече сүйлөшүүсүнөн баштап, эл жыйылган топтун бардык жайларында айтыла бериши.
16. Балдарга арналган чыгармалардын стили, түрлөрү.
17. Кыргыз элинин накыл сөздөрү: макал-лакаптар, табышмактар, калптар, жаңылмачтар, чечендик сөздөр
18. Эпикалык жанр жөнүндө жалпы маалымат. Жанрдын мүнөздүү өзгөчөлүктөрү, жанрга аныктама.
19. Эпикалык жанрдын түрлөрү: мифтер, легендалар, жомоктор, тамсилдер
20. Эпостор. Эпостордун элдик тарыхындагы урунттуу окуяларын көркөм формада баяндашы.
21. «Манас» эпосун айтуучуларды жана жаратуучуларды манасчылар, же жомокчулар деп аталышы.

22. «Манас» эпосунун варианттары. Эпостун чыккан доору жөнүндөгү көз караштар, далилдер.
23. Эпостун жыйналышы жана изилдениши. Кыргыз элинин тарыхы менен эпостун байланышы.
24. Эпостогу негизги идея, образ системалары.
25. Эпосто орун алган катмарлар. Эпостогу генеологиялык циклизация.
26. «Манас» жана көркөм сүрөт өнөр, музыка, театр, кино, архитектура- скульпура.
27. «Семетей» эпосу – «Манас» трилогиясынын экинчи бөлүгү.
28. «Семетей» эпосунун жыйналышы жана изилдениши.
29. Эпостун жыйналыш тарыхы жана варианттары, изилдениши, эпосту бастырып чыгаруу иштеринин жүрүшү.
30. Ч.Валиханов, В.В.Радлов, Г.Алмаши тарабынан «Семетей» эпосу жөнүндө айтылган пикирлер жана жазып алуунун башталышы.
31. Совет мезгилинде эпостун ар тараптан изилдениши жана жыйналышынын тездетилиши.
32. Эпостун сюжети жана образ системалары.
33. Эпоско киргизилген укмуштуу-кереметтүү жомоктогу сыйкырдуулук жөнүндөгү түшүнүктөрдүн орун алышы.
34. «Семетейдин» кайып болуп кетиши.
35. Эпостогу көркөм сөз каражаттар, форма бөтөнчөлүгү.
36. «Сейтек» эпосу – «Манас» эпосунун үчүнчү бөлүгү.
37. «Сейтектин» эң биринчи үлгүсүн В.В.Радловдун жазып алышы.
38. «Сейтек» эпосу эл арасында «Манас», «Семетей» эпосуна караганда сейрек айтылышы.
39. «Сейтек» эпосунун варианттары.
40. «Сейтек» эпосунун сюжети мурдагы эпостордогу, б.а. трилогиянын эки бөлүмүндөгү сюжетти кайталабаган, өзүнчө оригиналдуу эпос катары бааланышы.
41. «Сейтекте» трилогиянын генеологиялык биримдигин сактап турган негизги каармандардын кайып болушу.
42. «Сейтек» эпосунун көркөмдүк өзгөчөлүгү.
43. Кыргыз эпосторун классификациялоодо кенже эпос деген терминдин кирүү, пайда болуу тарыхы жөнүндө маалымат.
44. Мазмунуна карата кенже эпостордун ич ара баатырдык жана социалдык- турмуштук, мифологиялык болуп бөлүнүшү
45. “Эр Төштүк”. Эпостогу эң байыркы түшүнүктөр. Мифологиянын эпостогу окуяларга негизги ролду ойношу. Эпостун жыйналышы жана изилдениши.
46. “Жоодарбешим”. «Эр Төштүк» эпосунун уландысы катары «Жоодарбешим» эпосунун жашашы.
47. “Жаныш, Байыш”. Эпостун жыйналыш жана алгач изилдениш тарыхы. Эпостун негизги варианттары.
48. “Курманбек”. Эпостун жайналыш жана изилдениш тарыхы. Эпостун варианттары жана алардын ортосундагы негизги айырмачылыктар жана жалпылыктар. «Курманбек» эпосунда калмак доорундагы окуялардын сакталышы жана байланышы.
49. “Курманбек” эпосунун окуясын уланткан, анын идеялык-тематикалык мазмунун тереңдеткен, элдин ишке ашпай калган ак тилегин келечекте турмушка ашырган бөлүгү – «Сейитбек» эпосу. «Сейитбек» эпосунун варианттары жана изилдениш тарыхы.
50. “Эр Табылды”. Эпостун жунгар доорундагы окуяларды кучагына алышы. Сырткы жана ички душмандар менен болгон чатактын мүнөзү. Эпостун жыйналыш тарыхы жана варианттары. Негизги варианттарынын ортосундагы жалпылыктар жана айырмачылыктар.

51. “Эр Солтоной”. Кыргыз эпосторунун ичинен мурда эл арасында анча белгилүү болбогон «Эр Солтоной» эпосунун фольклорчу С.Закиров айтуучу С.Абдрахмановдон жазып алып, 1959-жылы басмадан чыгарышы.

52. “Кожожаш”. Эпостун мифологиялык мүнөзү. Адамдардын эң алгачкы тотемдик түшүнүктөрүнүн сакталышы.

53. “Кедейкан”. Эпостун чыгыш доору, таптык коомдун кийинки баскычына туура келиши. Эпостун варианттары жана алардын ортосунда негизги жалпылыктар, айырмачылыктар.

54. “Саринжи-Бөкөй”. Эпостун эл арасында айтылышы жана варианттарынын жаралышы. Варианттар ортосундагы жалпылыктар жана айырмачылыктар.

55. “Олжобай менен Кишимжан”. Эпостун эл арасынын жыйналышы. Негизги варианттары, алардын ортосундагы жалпылыктар жана айырмачылыктар. Эпостогу негизги окуянын өнүгүшү таза сүйүүгө арналышы.

“Мендирман”. Эпостун варианттары жана изилдениш тарыхы тууралуу маалымат.

Окумуштуулар кеңешинин төрайымы,
ф.и.д., доцент

Көлбаева М.К.

Окумуштуулар кеңешинин катчысы,
ф.и.к.

Качкынбай кызы А.